

INGLIZ TILINI IKKINCHI TIL SIFATIDA O'RGANUVCHILARNING OG'ZAKI NUTQ KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA SAMARALI STRATEGIYALAR

Chortoq Abu Ali ibn Sino nomidagi
jamoat salomatligi texnikumi
“Ijtimoiy-kommunikativ ko'nikmalar”
kafedrası mudiri “Xorijiy til” fani o'qituvchisi
Turg'unoy Isroilova Qo'shoqboyevna

Annotatsiya

Og'zaki nutq ingliz tilini ikkinchi til sifatida o'rganuvchilar uchun eng muhim va ayni paytda eng murakkab ko'nikmalardan biridir. Ko'plab o'quvchilar so'z boyligining cheklanganligi, ishonchsizlik, nutqiy xavotir va amaliyotning yetishmasligi sababli ravon va to'g'ri gapirishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Mazkur maqolada ESL o'quvchilarining og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishning samarali usullari tahlil qilinadi. Unda kommunikativ yondashuv, vazifaga asoslangan ta'lim, talaffuzni rivojlantirish, axborot texnologiyalaridan foydalanish hamda o'qituvchining roli yoritilgan. Tadqiqot natijalari interaktiv va o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuvlar nutqiy kompetensiyani rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: ESL, og'zaki nutq ko'nikmalari, kommunikativ kompetensiya, og'zaki malaka, vazifaga asoslangan ta'lim, ravonlik, talaffuz, til o'qitish.

Kirish

Ingliz tili bugungi kunda ta'lim, fan, biznes va xalqaro muloqotning asosiy tillaridan biriga aylangan. Shu sababli ingliz tilida samarali muloqot qila olish til o'rganuvchilarning asosiy maqsadlaridan biri hisoblanadi. Og'zaki nutq o'quvchilarga o'z fikrlarini ifodalash, munozaralarda qatnashish va ijtimoiy hamda akademik muhitda faol muloqot qilish imkonini beradi.

Biroq ko'plab o'quvchilar ingliz tilida gapirish jarayonida turli qiyinchiliklarga duch keladilar. Xatolardan qo'rqish, lug'at boyligining kamligi, grammatik xatolar va haqiqiy

muloqot muhiti yetishmasligi ularning nutqiy faolligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirish til ta'limining muhim vazifalaridan biridir.

Ko'plab olimlar ikkinchi tilni o'zlashtirish jarayonida muloqotning ahamiyatini ta'kidlaganlar. Amerikalik tilshunos, uslubchi va ingliz tilini o'qitish bo'yicha H. Douglas Brown nutqni ma'no yaratish va axborot almashishga xizmat qiluvchi interaktiv jarayon sifatida tavsiflaydi. Britaniyalik uslubchi, ingliz tilini chet tili sifatida o'qitish sohasidagi mashhur mutaxassis Jeremy Harmer esa nutqiy faoliyatlar o'quvchilarni haqiqiy muloqotga jalb qilishi lozimligini ta'kidlaydi.

Kommunikativ til o'qitish yondashuvi muloqotni til o'rganishning asosiy maqsadi va vositasi sifatida qaraydi. Vazifaga asoslangan ta'lim esa o'quvchilarga real hayotiy vaziyatlarda tilni qo'llash imkoniyatini yaratadi. Britaniyalik tilshunos, ingliz tili uslubchisi Michael Swan tomonidan ilgari surilgan "Output Hypothesis" (Nutq hosil qilish gipotezasi) nazariyasiga ko'ra, nutqiy faoliyat o'quvchilarga o'z bilimlaridagi bo'shliqlarni aniqlash va ularni to'ldirish imkonini beradi.

Quyidagi omillar o'quvchilarning nutqiy faoliyatiga ta'sir ko'rsatadi:

- lug'at boyligining yetarli emasligi;
- grammatik xatolar;
- talaffuzdagi qiyinchiliklar;
- xato qilishdan qo'rqish;
- motivatsiyaning pastligi;
- nutqiy xavotir va ishonchsizlik;
- muloqot qilish imkoniyatlarining cheklanganligi.

Ushbu omillar o'quvchilarning darsdagi faolligini pasaytirishi va og'zaki nutq malakasining rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Og'zaki nutqni rivojlantirishning samarali usullari:

- Kommunikativ faoliyatlar

-Juftlikda ishlash, guruhli munozaralar, debatlar, rolli o'yinlar va intervyular o'quvchilarga ingliz tilidan mazmunli foydalanish imkonini beradi. Bunday faoliyatlar ravonlikni oshiradi va o'quvchilarning faolligini kuchaytiradi.

Vazifaga asoslangan ta'lim:

-Muammoli vaziyatlar, axborot almashish va qaror qabul qilishga oid topshiriqlar o'quvchilarni tabiiy muloqotga jalb qiladi va nutqiy ishonchni rivojlantiradi.

-Talaffuz ustida ishlash

Urg'u, intonatsiya, ritm va tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish bo'yicha mashqlar nutqning tushunarligini oshiradi va samarali muloqotni ta'minlaydi.

Texnologiyalardan foydalanish.

Mobil ilovalar, onlayn platformalar va sun'iy intellekt asosidagi dasturlar o'quvchilarga qo'shimcha nutqiy amaliyot imkoniyatlarini yaratadi. Texnologiyalar mustaqil ta'limni qo'llab-quvvatlaydi va interaktiv o'quv muhitini shakllantiradi.

Teskari aloqa va xatolarni tuzatish

Konstruktiv fikr-mulohazalar o'quvchilarga o'z kamchiliklarini aniqlash va yaxshilashga yordam beradi. O'qituvchi tomonidan beriladigan qo'llab-quvvatlovchi teskari aloqa o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi.

Xulosa

ESL o'quvchilarining og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirish kommunikativ va o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuvlarni talab qiladi. Interaktiv faoliyatlar, vazifaga asoslangan ta'lim, talaffuz ustida ishlash, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish va samarali teskari aloqa o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar o'quvchilarni erkin va ishonchli muloqot qilishga undaydigan qulay ta'lim muhitini yaratishlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching. Pearson Education.
Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching. Pearson Longman.
Richards, J. C. (2008). Teaching Listening and Speaking: From Theory to Practice. Cambridge University Press.